

Adela Kovács, Alexandru Nechifor, Constantin Aparaschivei
Frumusețea transpusă în lut. Catalogul statuțelor antropomorfe cucuteniene din Muzeul Județean Botoșani

Editura Mega, Cluj-Napoca, 2021, 380 de pagini
 ISBN: 978-606-020-420-6

Яна Яковишина, Оксана Куценяк // Yana Yakovyshyna, Oksana Kutseniak
Трипільська антропоморфна пластика у фондах Львівського історичного музею // The trypillian anthropomorphic plastic art in the collection of Lviv Historical Museum

Львів, 2021, 165 с. // Lviv, 2021, 165 p.
 ISBN 978-966-02-9719-7

Anul 2021 s-a dovedit generos prin apariția a două noi cataloage despre figurinele antropomorfe cucuteniene. Unul dintre acestea este rodul colaborării dintre colegii Adela Kovács, Alexandru Nechifor și Constantin Aparaschivei și tratează figurinele antropomorfe aflate în colecțiile Muzeului Județean Botoșani. Catalogul conține o *Prefață* (Cornelia-Magda Lazarovici), câteva considerații generale asupra figurinelor antropomorfe cucuteniene, apoi statuetele sunt grupate în categorii: feminine, masculine și miniaturale. În capitole separate sunt abordate vasele antropomorfe și statuetele antropomorfe indeterminabile. O *Bibliografie* solidă și completă întregește în mod fericit demersul colegilor noștri.

Cele 180 de artefacte sunt grupate pe situri, în ordine alfabetică, informațiile fiind organizate foarte bine, sub forma unor fișe elaborate, cu textul în partea stângă și piesa în partea dreaptă (uneori pe aceeași pagină când spațiul o permite), acest lucru facilitând foarte mult lectura catalogului. Piesele din lucrare provin de la Borolea-Ocolul vacilor/La N-V de sat, Cervicești Deal-La Morișcă, Concești-La Iezuț, Corlăteni-Costișa Morii, Cotârgaci-Cotu Popii, Dobârceni-La Hâlboci, Drăgușeni-Ostrov, Drăgușeni-În deal la lutărie, Drăgușeni-La ocoale, Dumeni-Dealul Coropcaru, Ghireni-La Iaz, Lozna-Turbărie, Măndrești-Dealul lui Anton, Ripiceni-Holm/La Telescu, Ripiceni-Cinghinia/La Hârtop, Roma-Balta lui Ciobanu, Săveni, Săveni-Sat Nou, Bodeasa-Holm (Or. Săveni), Stânca-Stânca Doamnei, Ștefănești-Stârcea/La Bulboană, Știubeni-La Treuci/Vale, Trușești-Țuguieța, Moara Jorii-La Rotaru și Chirilă, Vorniceni-Pod Ibăneasa, Liveni-Sărături, Mitoc-Pârâul lui Istrate și Mitoc-Valea lui Stan.

Descrierile pieselor sunt foarte detaliate, fiind precizate amănunte foarte importante, cum ar fi tipurile de decor, părțile care lipsesc sau calitatea lutului. De asemenea, sunt precizate, acolo unde există informații, date despre context, dar și încadrarea cronologică sau dimensiunile pieselor. Fotografiele pieselor sunt foarte reușite, publicate color, din mai multe unghiuri, acest lucru fiind extrem de util cercetătorilor care se ocupă de figurinele antropomorfe. Faptul că figurinele cucuteniene publicate de către colegii noștri acoperă toate fazele principale ale culturii este foarte important pentru a sesiza evoluția în timp a modelării acestor statuete. Se poate observa o schimbare de stil de la o fază la alta, atât în ceea ce privește morfologia pieselor, dar și în alte detalii, cum ar fi tipul de decor sau perforațiile, etc.

Prin tipul de abordare, calitatea grafică excepțională și publicarea unor piese inedite, catalogul publicat de colegii noștri se constituie într-o reușită deplină. Acesta se dovedește foarte util cercetătorilor fenomenului cucutenian sau ai figurinelor antropomorfe în general, studenților care vor căuta să perceapă această latură a lumii cucuteniene, dar și publicului larg, tot mai rar în ultimii ani, care dorește o deschidere către valoarea neprețuită a patrimoniului mobil.

Cel de-al doilea catalog a fost realizat de către două colege de la Lviv, Yana Yakovyshyna și Oksana Kutseniak, și abordează figurinele antropomorfe cucuteniene din colecțiile Muzeului de Istorie de la Lviv. Lucrarea conține o *Introducere*, un capitol în care este descrisă formarea colecțiilor Muzeului de Istorie din Lviv, catalogul, ilustrațiile figurinelor și o *Bibliografie* consistentă.

Foarte interesant este capitolul privind istoricul cercetărilor și al formării colecțiilor Muzeului de Istorie din Lviv. Este practic o prețioasă istorie a arheologiei locale, o parte dintre teritoriile din vestul Ucrainei aflându-se mai întâi în componența Poloniei, apoi a URSS și, astăzi, a Ucrainei. Figurinele au fost aduse la muzeu prin bunăvoința unor colecționari romantici încă din secolul al XIX-lea, dar multe dintre ele provin din cercetarea unor așezări Trypillia, mai ales cele descoperite după cel de-al doilea război mondial. Ni se pare interesant amănuntul că una dintre figurine, găsită la Koșilivți în anul 1878, a fost interpretată ca o imagine a zeiței romane Flora, deoarece autorul cercetărilor, A. Schneider, este de părere că așezarea eneolitică este un castru roman.

Sunt analizate în continuare 205 statuete cucuteniene provenind din 14 situri aflate în vestul Ucrainei, majoritatea lor grupate pe cursul superior al Nistrului. Acestea sunt Nevzisko, Gorodniția, Komariv, Zalițiki, Bilche-Zolote Verteba, Lanivți, Zozulinți, Lisichniki, Semeniv-Zelenche, Cocherjinți, Sușkivka, Pekari, Lenkivți și Koșilivți. Fișa catalogului este sumară, dar conține informații importante, cum ar fi starea de conservare, înălțimea piesei, numărul de inventar, o scurtă descriere și bibliografia (pentru piesele publicate). Toate piesele au atât desene foarte bine executate, cât și fotografii bune, color, catalogul fiind un excelent instrument de lucru pentru cercetătorii culturii Cucuteni, interesați și de piesele mai greu accesibile din afara României.

La fel ca în cazul figurinelor prezentate de colegii din România, colecțiile de statuete Trypillia din Ucraina conțin foarte puține piese de gen masculin. Această caracteristică este proprie culturii Cucuteni și nu numai, studii relativ recente precizând faptul că procentul figurinelor masculine per ansamblul culturii Cucuteni se situează în jur de 3%, iar în cultura Gumelnița, în jur de 1% (Palincaș 2008, p. 161). În ce măsură această raritate reprezintă o reflectare a relațiilor sociale din eneolitic este greu de spus, unele studii considerând că o relație directă între interpretările moderne și societățile arhaice este uneori simplistă, iar altele falsă pe de-a întregul. Foarte rar se întâmplă să apară în cercetarea arheologică unele contexte mai deosebite, cum ar fi cel al așezării vinčiene de la Crvine-Subline (Serbia), aici fiind descoperite o serie de figurine grupate, cu unelte și arme atașate, autorul cercetărilor interpretând această situație excepțională ca pe o reprezentare a societății vinčiene (Crnobrnja 2011).

Bibliografie

Crnobrnja 2011: A. N. Crnobrnja, *Arrangement of Vinča culture figurines: a study of social structure and organisation*, Documenta Praehistorica 38, 2011, p. 131-147.

Palincaș 2008: N. Palincaș, *Public patriarchy in contemporary Romanian archaeology and the image of women in the Romanian Neolithic and Bronze Age*, Studii de Preistorie 5, 2008, p. 159-170.

Cristian Eduard Ștefan

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Academia Română, România;
Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale (ICBE), Chișinău, Republica Moldova;
cristarh_1978@yahoo.com